

IN-NAHLA

TA'

AGOSTINO LEVANZIN.

GAZZETTA BIEX TGHALLEM U TIDDEFENDI IL POPLU.

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci.

Giebha żeng dac li għaraf ħallat il-ħelu ma'l meħtieg.

171.

23 ta' DICEMBRU 1911.

IR-RABA SENA

FTEHIM.

Hadd ma jista jissieħeb għal ankas minn sena; u jecc ma jgharrafx lili, b'il mictub, ghallankas hmistax kabel, li ma fi hsiebux iżżeġgedd, ingħoddu bhala 'msieħeb għa's-sena ta' ûara. Il-ħlas, b'il kuddiem, hu: għal ta'l Belt, ta'l Furjana u ta' Ta's-Sliema names xelini f'is-sena u jista jsir b'is-sitt xħur jeu b'it-tliet xħur; i-ohrajn ijhallsu, barra minn dan, il-posta ucoll. Cull min jissieħeb issa jiehu l-eñu sena li harget b'xejn; min ijsieħbu jiehu "Mahbub ta' Gesù" b'xejn. In-“Nahla” u il-“Mahbub ta' Gesù” jinbighu għand is-SUR GANNI CRITIEN, ta' Strada Rjal ta'l Belt, fejn jista jsir il-ħlas ta'l gazzetta ucoll. L-ittri għandhom jinbagħtu colħha f'Ta's-Sliema, 12, Str: S. Vincenzo.

Esperanto

(Continuazione)

Avrei potuto io vergare questa conferenza senza compulsare una farragine di libri, di giornali e di corrispondenze?

I medici, per esempio, si perfezionano seguendo i progressi de' medici d'oltremare. Leggendo le riviste di due o tre nazioni risparmiano a sè stessi l'immane fatica di esperimentare tante cose, di analizzare tante sostanze, di frequentare tanti laboratori e di perambulare tante cliniche.

Ma le loro cognizioni hanno un limite, il loro sapere viene inciampato da una ciclopica barriera. La luce sfogorante della scienza non sgorga unicamente da quelle due o tre nazioni che seguono i medici nostri. Oggi tutti i popoli lavorano indebolitamente per progredire, tutti alla piscina del sapere apportano la loro goccia d'acqua meravigliosa. Non fu il Dr. Isicigami che ci ha spedito recentemente dal Giappone l'ultimo siero conquistatore della tisi? Ma i nostri medici non possono abbeverarsi direttamente alla sorgente di tante benefiche scoperte perché manca loro il mezzo assolutamente indispensabile—la lingua. Devono essi studiare tutte le lingue per poter seguire da vicino tutti questi progressi? Basterà loro la vita? Avranno mezzi sufficienti per farlo? Ed il tempo, lungo e doloroso, necessario per imparare tanti idiomi difficilissimi non li distoglierà dalla scienza stessa nella quale vogliono perfezionarsi?

«Ricorreranno alle traduzioni» mi risponderete.

Ma le opere vengono generalmente tradotte lungo tempo dopo la loro prima pubblicazione. E si farà questa traduzione? e

sarà fedele? E fino a quel tempo non saranno già state sfruttate le idee? Non l'avrà messa in pratica questa scoperta il vostro collega concorrente perché poteva di prima mano capire l'originale? E se voi siete già dotto seguendo i progressi di due o tre nazioni, non lo sarete molto di più quando avrete il mezzo per poter seguire da vicino i progressi di tutti i popoli inciviliti?

Quindi una scienza limitata per necessità di cose. Quindi o poche armi per combattere; o l'invasione del nemico nel tempo necessario per preparare le armi.

Ma ecco che sull'orizzonte del mondo scientifico spunta l'astro benefico dell'*Esperanto*. Voi, o medico, o scienziato non perderete più anni ed anni di laborioso studio per imparare le lingue di tante razioni a voi poco interessanti. Questa chiave miracolosa, che apre tutte le porte del sapere, voi la potete acquistare con poca fatica ed a molto buon prezzo. Con poche ore di studio e gratuitamente voi potrete tra breve venir messo in contatto diretto con tutto il mondo scientifico, perchè quasi tutti i migliori scienziati d'Europa sanno corrispondere in *Esperanto*.

Ecco la «*Internacia Scienca Revuo*» che diretta dal Fruictier di Parigi, sotto le ali protettrici del Bouchard, del Becquerel, del Brouardel, dell'Appel, del Poincaré, del Ramsay, del Foster, del Couternay e di tanti altri luminari scientifici, raccolge, da tre anni, e da tutti gli angoli della terra le contribuzioni, le polemiche, le scoperte di tutti i primari scienziati del mondo.

Lo stesso sta facendo, già da due anni, la «*Medicina Revuo*». Tutti i progressi fatti da ministri della salutare arte d'Esculapio compariscono su questa diffusissima rivista; perchè a tutti quelli che fanno qualche scoperta torna proficuo di pubblicarla su una tale rassegna che fa il giro del mondo, perchè oltre il beneficio della immensa e rapida divulgazione, viene discisa da tutti l'opera loro, e risparmiano il sacrificio

di farla passare a traverso la noiosa e spesso incerta trafia della traduzioni.

E qui mi vengono a mente le bellissime parole scritte dal Conte Tolstoi in riguardo allo Esperanto:

«I sacrificii che farà ogni uomo del nostro mondo europeo nel consecrare un po' di tempo allo studio dell'Esperanto sono talmente insignificanti ed i beneficii che potrebbero derivare talmente immensi, che non può rifiutarsi di fare questo tentativo.»

E certamente l'illustre romanziere non si prestava a fare della *reclame*.

E non si farà in un prossimo domani per le altre scienze quello che si è già fatto per la medicina?

Anche la letteratura trova i suoi vantaggi nella diffusione dello *Esperanto*. Se la «*Lingvo Internacia*» da undici anni e «*L'Esperantiste*», e il «*British Esperantist*» pubblicano un supplimento letterario; la «*Tra la Mondo*» dell'amico Montrosier, è intieramente dedicata al culto delle lettere. È una rivista mensile illustrata, elegantissima, nella quale troviamo pregevolissimi scritti di autori svedesi, siberiani, islandesi etc. perfettamente sconosciuti a noi.* Avremmo noi potuto mai venire in contatto con queste letterature senza l'aiuto dell'*Esperanto*? Studiare le loro lingue? Troppo lusso. Aspettare le traduzioni? Le faranno? e poi la traduzione di un opera letteraria, specialmente se poetica, non ha lo stesso pregio di una copia da un soldo della «*Madonna della Seggiola*» del Rafaello?

La letteratura e la scienza ricaveranno un grandissimo beneficio dalla divulgazione dell'*Esperanto* ancora nel modo seguente. Gli scrittori vergeranno le loro opere in *esperanto*. Invece di fare una edizione limitata con tante traduzioni limitate si farà addirittura una edizione stereotipata con un numero stragrande di copie; risparmiando in questo modo molta fatica e molto denaro. E parteciperemo anche noi altri di questa economia: perchè il libro che prima, per la edizione limitata e per le spese della traduzione, costava dieci franchi ora grazie alla pubblicazione in *esperanto* di tante migliaia di copie non verrà a costare più della metà. E noi potremo consultare questa opera anche il giorno stesso della sua circolazione essendo rese perfettamente inutili le forche caudine delle traduzioni.

Verrà sì, verrà il giorno tanto desiderato, ed io lo auguro di tutto cuore pel bene di tutta la sofferente umanità, in cui tutti i pensatori del mondo non rivestiranno le loro fulgide idee che di un sol manto sericeo—l'*Esperanto*!

Enumeriamo un altro vantaggio che la *Kara lingvo* porta alla letteratura e passiamo oltre.

L'*Esperanto* comprende in se tutte le radici comuni a tutte le altre lingue principali d'Europa, perchè esso non è altro se non l'ariano modificato per soddisfare alle esigenze dei moderni studi di filologia e di linguistica. Ora quando uno conosce bene tutte queste radici ha già acquistato un bel cumulo di parole esistenti, alquanto modificate, nelle altre lingue. Anche la grammatica e la sintassi sono il tipo logico di quelle degli altri idiomi, ed in modo speciale del latino e de' suoi sette armoniosi rampolli. E quindi l'*Esperanto* se non presenta, come vogliono sostenere alcuni, un interesse per se stesso; dovrebbe almeno venire insegnato nelle scuole come lo appianatore della via per altre lingue più difficili ed astruse.

Ho fatto un breve cenno già di diversi periodici esperantisti; ma ci sono altri che meritano una rapida menzione, ed

* Oggi morta per causa di boicottaggio perchè il Montrosier era favorevole per le riforme. La «*Internacia Scienca Revuo*» cessò pure di comparire.

è questo il momento più propizio per parlare di queste effemeridi letterarie.

Ecco l'«*Espero Katolika*,» l'organo del Cattolicesimo, diretto dall'indefeso pioniero Abate Emile Peltier.* Anche i giovani hanno il loro «*Juna Esperantisto*» diretto dal giovane Privat di Ginevra; e quelli che nobilmente anelano alla tanto sognata pace universale hanno l'«*Espero Pacifista*» diretta dall'illustre Gaston Moch del quale avremo occasione di fare un onorevole cenno più in avanti.

Ma per me il periodico esperantista più curioso e filantropico è quello, per i ciechi, la «*Esperanta Ligilo*,» che si pubblica a Parigi insin dal maggio del 1904.

Sì signori, anche i ciechi sono entusiasti dell'*Esperanto*, e perchè?

Il cieco è doppiamente intelice: perde la funzionalità del più prezioso de' suoi organi, e come conseguenza, viene dannato all'isolamento spirituale più cupo, più tormentoso.

Da quando il generoso Braille ha votato eroicamente la sua esistenza nobilissima a lenire alquanto le pene di questi derelitti paria della natura, la loro sorte crudele si è mitigata un poco. L'invenzione dell'alfabeto in rilievo ha dato loro l'agio di poter ricreare lo spirito leggendo o anche corrispondendo con altri infelici loro pari.

Ma la stampa di questi libri in rilievo è molto costosa; la circolazione molto limitata. Quindi pochissimi libri potevano cadere nelle mani di questi disgraziati sempre torturati dalla sete tantalica di sapere quello che succede in quel mondo, pieno di fascini e di luce, dal quale furono, per reo destino, barbaramente strappati. La loro povertà, essendo incapaci a procacciarsi la vita, peggiorava le circostanze.

Ma ecco che un altro fervente apostolo si mette avanti per porgere una mano amica ai poveri ciechi come lui. Il giovane svedese Thilander, al quale porgo le mie più affettuose espressioni di simpatia, iniziò nel giornale svedese pe' ciechi «*Deblindas Veckoblad*» una entusiastica crociata per l'addottamento dell'*esperanto* da tutti i ciechi del mondo. In questo modo potevano avere più libri ed a molto buon prezzo.

Continua.)

* Ardente riformista, oggi morto.

GHAL DAUG LI JIAGHBU IL-LOTTU.

Daun jahsbu illi din hija it-triek l'actar facili biex uiehed jista jagħmel il fortuna tieghu mentri hija it-triek li spiss tuassal biex tirrovina lill familji. Jecc uiehed jirrifletti illi min jilghab ambo jista jirbah fost 4005, min jilghab tern jista jcun fortunat fost 117,480 u min jilghab quatern ijcun fortunat fost 2,555,190 chieku suru li hadd ma chien jilghab flusu taht daun il condizionijiet u ma chien jipreferixxi is-SELF tal flus bi PREMJI; b'daun il probabilità li uiehed jirbah hija bil bosta actar facili, il premji bil bosta acbar, u fl-ahhar dac li hu actar INTERESSANTI hu illi il flus li uiehed johrog ma jcunu katt mitlufa, anzi spiss jigri li jcun rimborserat id-doppiu. It-titoli Panama u Congo huma l'actar interessanti għaliex għandhom sitt estrazjonijet fis-sena u il premji huma colossali, huwa jiġu mibjugha b'rati mensili ta' 5sc. bid-dritt li uiehed jista jippartecipa m'il premji sa mil'euel pagament.

DIFFIDA—id-Ditta haun taht iffirmata hija biss responsabli ghall-contratti li jiġi il firma tas-sottoscritt: kull contratt iehor m'hux riconoxxut validu, u jcun inutili kull tgħemmig.

Min ijrid informazjonijiet ohra għandu jmur għand

C. BORNACCINI

119, Strada Teatro, Valletta.

IL CURA TA'S-SAUM

(*Tissota minn numru ta' kabel.*)

Dr. W. R. C. Latson, id-Direttur ta'l «HEALTH CULTURE» chiteb:— «Purinton's book is good. It is inspiring. It is a beautiful prose poem... This is a remarkable book.» **L. E. Rader**, id-Direttur ta's «SOUNDVIEW» chiteb:— «A great book, a sublime book, a god book! The biggest book of truths ever put before a hungry people! A book which only superlatives can faintly describe! If a Fast can develop such glorious thoughts as are contained in this, THE WORLD'S GREATEST BOOK, it is truly regrettable that all the world is not fasting.» U dana it-tidher collu m'il akúa nies u gazzetti ta'l America hu ghal bniedem li bħali jemmen b'il cura ta's saum m'hux biß iżda li għamilha ucoll għal tħietin jum. Tgħid dana xi moħħ shun ucoll jeu xi miġnun ieħor ghax jemmen tant b'i-saum li chiteb dina l-opra hecc famusia fuk. Il-boioħ u l-injoranti li jridu jindahlu sejn ma jesaghħomx ijghidu sgur li iva.

Barra minn dana il «Philosophy of Fasting» Purinton chiteb ucoll bosta opri m-faħħira oħra u fosthom sejjjer insemmi il: *Proclamation of Naturopathy, The Span of Success, Try the Laugh Cure, Ask the Druggist, The Corset in Court, Horizonings, Sins of Sex, The Soul in Silhouette*, u il-famus *Lords of Ourselves*. Purinton minn tħallu chien marradi ħafna u jighidulna hu stess f'il «Philosophy of Fasting» facċ: 7: «Born a weakling, I was a semi-invalid and chronic sufferer most of my boyhood and youth. Some fifteen forms of constitutional disease took turns troubling me,... and threatened to become useless to myself and everybody else.... the ailments were chiefly nervous and digestive.... I could not ride in a carriage, set in a hammock, or climb a tree without growing dizzy, sick and faint.» Leenuel ħamsa u għoxix sena ta' hajju għaddihom hecc. Imbagħad naħħal f'raru li għandu jfiekk u ipprova il Physical Culture, il Gannastica, id-Dietetika, jau cura ta'l ichel, l-Idroterapija jau cura bl-ilma, u daac is-sistemi l-oħra li jgħiġi is-saħħha. Dauna ujeteb xi stit izda ma fejjkuhx għal colloxx. Imbagħad sam għal tħietin ġurnata u fiekk b'għid bla tħar, «Then came the Thirty-Day Fast. During this month ate nothing at all, drank nothing but water and occasionally acid fruit-juice. There were four objects to be achieved by means of this rather heroic measure:— Renovation, Delectation, Domination, Illumination. Every one was realized. Physically, I was healthier than for ten years before. Sensously, I enjoyed everything as I had done when a child. Mentally, I got a grip on myself that nothing had ever given and that nothing now can ever shake. Spiritually, I saw the heavens opened and the ultimate truths of the Infinite revealed in glorious array beyond the span of the sunrise or the gleam of the farthest star» (f. 9.) Ghaldakstant beda jemmen seūna b'i-saum u b'il għid li jagħmel m'hux biss f'il ġisem u fil moħħ iżda ucoll fir-ruħ u ħara li studjajha seūna chiteb dana il-ctieb li fib-kal (fac: 9):— «Fasting, rightly conducted and completed, is nearest a panacea for all mortal ills of any drugless remedy I know, whether physiological, metaphysical, or inspirational. Fasting, resting, airing, bathing, breathing, exercising, and hoping—these seven simple measures, if sanely proportioned and administered, will cure any case of acute disease. And almost any case of chronic.» Purinton jaħbi bħal Dewey, Carrington u ħafna xjenżjati oħra li il-mard

na hux deni iżda għid għaliu; u li il-microbi huma l-acbar ħbieb tagħna billi jekirdu dejjem il-himiegijiet u il-veleni li jinbtu u jingemgħu fil-ġisem halli il-mardijiet ma jcollhomx fejn ijkabbdu disfrejhom. Il-pericolu jibda f'il medicini li nu-żza u li jifixlu il-cura ta'n-Natura:— «Disease is a godsend. Never to be dreaded, always to be esteemed beneficial. How microbes are maligned to be sure.. A microbe is a sort of somatic undertaker, his business being to dispose of the dead among the cells.... The danger in all disease lies in the remedy, and not in the ailment. Left alone, disease would cure itself, through the instinct of the invalid.» Biss iżrid li is-sauma issir seūna igifieri li iddu sa chemm jargħa jiffaċċa il-ġuh tas-sen u li ma tul is-sauma teun taf chit għandek tmixxiha b'il ghakal għaliex inchella TISTA TAGHMELO ACTAR HSARA MILLI GID. Mela xejn taħsbu li dina il-cura ta's-saum jista jbagħibas fiha cullhadd jecc ms-jeunx immixxi minn minn jifhem u garrab jeu jecc ma-jeunx jemmen tasseu fiha. Min jagħmilha b'iċ-ċajt jeu m'hux chif ijmissha jarra lu bl-ohxon Isimghu Purinton x' iż-ġid: (f. 17):— «An extreme fast—say from twenty to forty days, is just as at to wreck a man as it is to rescue him. Unless it be PROPERLY CONDUCTED AND COMPLETED. SANE Fasting never injured anybody—SANITARY Fasting has often done it. And people shrink from the fast because of the follies that usually accompany it. Milton Rathbun for instance—Dr. Dewey's star case—fasted thirty-five days, then made his first meal of oysters, soda-crackers, beef-broth and Oolong tea. All of which inilities a' REALLY HUNGRY MAN CANNOT CRAVE. Fasting in itself is purely a negative process.»

Purinton iżrid li is-sauma ma nagħmluhiex biss biex in-naddfu ġisimma iżda moħħna, is-sensi tagħna u ruħna ucoll u dina hu jsejjħiha «CONQUEST FAST.» Meta tieħed iżrid biss ijnaddaf ġismu jirricċemanda is-saum kasir bħal ma jaġħmlu Dr: Guelpa, Dr: Antonelli, Eugene Christian u xi oħrajn għad li jiiena ma nakbelx magħħom għal dac li għad irrid intehimcom il-kuddiem. «I know people who have acquired the Fast-habit. They starve about a third of the time. Just as foolish as to eat all the time. And a lot more uncomfortable.... The first surprising statement to be made of the Conquest Fast for health of body is this: «I do not recommend it.» It ensures health of body quicker than any other one measure of Naturism. But not to those who put health of body above health of mind and soul. For purely therapeutic purposes, a number of short fasts would be better, ranging from two to seven days each, and occurring at intervals of say three times their own duration. Moreover their effect will usually be enhanced if you take acid fruit juice unsweetened, in addition to pure water. The juice of a half dozen oranges a day, or three lemons diluted, or half a pint of grape-juice in a pint of water; such gentle febrifuge, stimulant, laxative and germicide will hasten physical recovery perceptibly.»

Mela Purinton iżrid li ma tul is-sauma m'hux talli tieħed jixrob l-ilma safi tasseu u għalhekk l-ahjar hu dac li jiġi distillat, iżda ucoll li fih iż-żejjid merak ta'l-irring, ta'l lumu jeu ta'l-gheneb għaliex dauna jgħiġi ħażna il-ġisem biex jitnaddaf aktar malajr billi il-lumi hu l-ahjar rimedju biex tħeċċi l-urati m'il ġisem. Dana jogħigħobni basta li tieħed ma jieħux uisk għażiex inchella jkankal bihom l-istoncu u il-ġuħ jiffaċċa kabel ma-jeun għadu u aktu u b'hecc titħassar il-cura collha. L-ilma safi biss hu ahjar.

(*Tissota*)

IS-SAHEB PALM.

(Jissœcta minn numru ta' kabel.)

«Iżda meta De Saquerville beda jagħmel is-seduti ta' cull
uahda ma' Żafira u beda jkatta is-sieghat biex ma nghidix il-
ljieli shah magħluk f'id-dlam biex jitħallem dac il-gherf ta'l
għageb tagħha, bdiet titnissel f'kalbu lejha ġibda l-actar cherħa,
li b'il ffit il-fit chibset sa' saret huggieġa l-actar kalila b'mod
li id-dhaħen coroh tagħha bakħru tiegħi għall-mohħu u ma
ħallelu lux dehen b'iż-żejjed biex iċjun ja f'x-innu kiegħed jgħid jeu
jagħmel. Jecc is-sacra ta'l imbit hi cherha dic ta'l imħabba,
Pin, hi āisk aghar minnha. Żafira, chif għidna, ma chienet x
xbejxa ta' ġmiel cbir cbir, iż-żda chienet għadha fl-isbah ta' xbubi-
tha u chellha f'demmha, u f'il krolli tommha, u fis-saħħara
ghajnejha, tant ħleñna kauñija li chienet tolbrom go'x-xbiec
tagħha il-cull min chien jersak lejha. Barra minn dana billi
trabbiet fil-fakar u tigħri dejjem ma'r-riglejn u kalb l-irġiel
li chienu jiġu jitħeňni ma' missierha, tħarrġejt u tgħallmet il-
ħażen u il-kerk ta'd-dinja bla ma riedet u għalhecc il-ħarsa
u it-tbissima tagħha ma chienux safiñ bhal dauek ta' Ružanna;
iż-żda chienu mfa'ūrin b'cull xeūka u xi dakkiet b'cull ħien u coll.

Żafira, billi chienet taf tgħodd sa'l ghaxra, intebhet ma'l eñnej dakka ta' ghajn, li De Saqueville chellu il borża cbira; u billi trabbiet f'il ghacs u għalhecc saret thobb üisk il flus, bdiet tmellsu u iżżeiegħel bih biex tara chif tisolhu bla ma thallih jintebah.

«De Saqüeville chien žaghžugh fieraħ u li jżomha uisk. Chellu i'rasu il marda li chien sabiħ donnu xemx u li ċull mara li titta ghajnejha fuku chellha trid jeu ma tridx tintilef uarajh. Ta's-seuū li chien niezel minn nieħed m'il actar nobbli u għonja giddijiet ta' Franzia, ta's-seuū li chien għadu fl-isbaħ ta' žgħu-żitu, actarx sbejjah, għoli donnu blandun, mibrum u jnejeb, im-ħarreg ħafna f'cul tgħallim u ta' mgħieba li tisrak il klub, iżda billi chellu rasu sħuna fuk dana chien jara collox actar cbir u għalhecc chien jidhirlu li fejn ijcun hu cullhadd għandu jagħmillu il-ħisa u li cappellu ma chellu jnejjilu ħadd.

«Xejn ma hemm x-ūieħed x-jistaghġeb mela, Pin, jecc it-telsa lejh ta' Żafira fehimha ġibda ta' mħabba floc li fissirha chif chien ijmissu, sengħa ħajnejna biex tkaxxarlu il-but, u għal-hekk beda joħla ghaliha u jsaħħan rasu xi fit-tit ucoll.

«Ma dina dehirlu li it-triek biex jasal fejn kaltlu il bluha ta' żgħużitu chellha tcun kasira u tiġiet ja ħafna u għalhekk beda jxaħħamha seūua biex aktar jasal malajr. Iżda tkarrak u bl-icreħ. Żafira riedet iva tixxim lu ġidu iż-żda gibda lejh ma chellhiex, u barra minn dana kalbha chienet ga ittajjret u rasha saħnet għal Matteu Falzun li chien żaghżugh ħlejju u minn tagħna ta's-seu. Biss ħbiet dana in-nar ta' mħabba kalila li chibes f'kalbha, aħħda għaliex chienet taf li ma chienetx ta' mparu u għalbecc ma chelliex il wiċċe li tistkarrulu, u it-tieni għaliex feħmet li chienet sejjra tkajjem għejra cbira bejn dauej iż-żieġ ħbieb u b'hekk tnissel l-inferr bejniethom. M'il banda l-oħra Matteu chien żaghżugh tuajjeb daks il-ħobż u li ma chienx għadhom daħħlulu flieles ta' hażen go rasu, u billi chien kiegħed iż-żifri kollha minn għadha. Iż-żafira biss għal daca li chien kiegħed jit-ghalliem minn għandha ma intebah xejn għal l-ejju b'il ġibda cbira tagħha lejh u għalhekk, għal xi zmien, collox baka mie-xi harir.

«Iżda, Pin, l-imħabba hi b'ha'n-nar; jecc ma jidhirx l-ilsien ijhaggieg, toħrog m'ix-xkuk id-dahna tieghu, jeu jecc ma tisim-ghux ijfernak thoss meta tersak lejh is-shana tieghu. Hecc gralhom Żafira u Matteu, li billi chienu jkattgħu flimchien is-sieghat shaħi bakħġu jiżżeरżku b'il ftit il-ftit sa hi īrietu

li chienet mitlusa bl-imħabba għaliex u sa hu ixxaūnat xi fit il-ucoll b'dic il-longa kañnija li chienet toħrog ma' cienħba u f'għamilha.

«Għal l-eñn el Matteu żamm jebes ghaliex ġass li ma chel-lux jorbot kalbu u jaħbi moħħu ma' žingarella bħal dic. Iżċia l-imsejjen, għad li chien fi-isbaħ snin ta'l imħabba, ma chien għadu ġabb il l-ebda mara u għalhecc l-eñn uahħda li għiet taħt idejh żejjinha b'cull leūn u b'cull tiżniek li għarfet tic-siha bihom is-setgħa kañu ja ta'l holm tieghu u beda jsensel ma' kalbu il-ctajjen. Horox ta' dic it-telfa li meta tħġammdilna ghajnej-nna ma thalliniex nafu aktar x'incunu kieghdin nagħmlu f'il-ħajja.

«Jec Matteū kabel chien kieghed ijmur għand Żafira ta' sicut imħabba fit-telfa cbira li chellu għal dac li cbien kieghed jitgħaliem minn għandha, issa żdiedet telfa oħra m'hux ankas kalila m'il oħra, u b'heccinx teħeb għandha, b'ir-ruħ u il-ġisem, tant bl-icreħ li niesu bdeñ jieħdu hsiebu sejnna.

«Matteu heba chermi felah ghalix chien ja li jecce jintebah xi hadd minnhom m'hux biss li kieghed jilgħab ħajtu f'dac is-seħer iżda ucoll li sensel kalbu ma' kalb Żafira, li chienet magħ-duda minn cullhadd bhala mara ħajjna u nważata, chien sgur jaktagħlu rasu bla telt ta' zmien xejn. Ma dana nibbet il-gheruk sej̊na il-ghejra kalila tieghu lejn De Saqneville. Chien jaſt li Żafira chienet tirgħeb. haġna ghall flus u chien xamx ucoll li il-Cavalier chien kieghed ijjex-żejt hawn go ħeġorha il-għordi kabda kabda biex ijsfittekk jiġibidha lejh u jagħmilha tieghu. Hu, għad li niesu chienu għonja katib, ma satax iċċollu flus fidejha bosta bla ma jħassibhom ħażin u għalhecc bażza li Żafira sejjra iddur ma'l Cavalier u lilu thallih mirfus b'xiber imnieder.

«Úara li katta bosta ljeli jtalla u jniżżej x'ghandu jagħmel u chif għandu jsib tarf dina il gażzra mħabbla, oħħalha f'rasu li għaudu jicrilha f'lloc tejn ma jkunx jista jsibha De Saqüeuvre jeu jecc ma tridx jitlakha kabel imħabbi tħidhol actar iż-żeu, u sa chemm ijdum ħajj ma jħarissx lejn xiċċha actar. Malli kal dana lil Żafira dina m'hux biss kalet iva iżda ġabret il flus li chien taħha il Cavalier collha, għamlithomlu borg fuks il mejjda u ġieghlet lil Matteu li jidheri carta biex tħieħmu li hi b'il gordi ma tinxtarax, li ma thobbx ilu iżda lil ħaddiehor u li ma chellux ghax jicsrilha rasha actar.

«Matteū meta ra hecc feraħ bla tarf, ghannakha u biesha b'id-dmugħ f'għajnejh u hi ucoll urietu chemm chienet cbira u kalila l-imħabba li chebbset fi sdirha lejh. Ěara li damu hecc għal bosta ħin mitlufa t'dic ix-xegħba ta' mħabba, Matteū ġareġ biex ijsib jicri f'xi loc imnarrab krib lejn l-Imdina iżda li ma tantx ijcun jati f'il ghajn; u għauuar minn haġġ u berren minn hemm fl-ahħar sab cmajra ta'r-raba f'tarf Hal Tartarni u criha. Malli raxx id-dlam seċċa kabbdu raġel ijgħorrilhom fuk carrettu l-erba xarbitelli li chellha u halley il cmajra mgharūna l-art u is-sakaf, b'il mejda biss f'nofsha, b'il flus u il carta miċtuba, u telku collhom ferħana lejn il-bejta il-għidha ta' mħabbi-thom bla ma katt ghaddha minn go iż-żagħżugh mohħhom chemm chienu għad ijrudu jħall-suha kares b'ħajjithom dic id-dakka ta' harta ħarxa li chienu f'dic il-lejla misħuta taui lil De Saquerville.

«Meta daħħal fit il-lejล seuña il Cavalier, imgeżuer f'mantell cbir isñed, ġie bħal dari biex ijkatta il ghaxja ma' Żafira; u billi chellu muftihi għaliex biex ma jokghodx ijħabbar fetah bla hoss, daħħal u tebak il bieb b'il mod ċarajh. Meta ra collox f'id-dlam u ma sama leħen hadd kalbu għamlet ticc u ħabbritu li chien ġara xi haġa mghażi. Biss katt ma ghaddieli minn mohħu f'elf sena li Żafira chienet lagħblit u hecc bl-icreħ, billi sa'l jum ta' kabel, biex tixmiċlu il flus, chienet tatu x'jaħseb m'hux biss li thobbu ħafna iżda li ma iddumx ma issir tiegħu għal collox ucoll. Chesaħ silġ u beda jirtogħod bħal xakk ta' kasba meta leħħi go rasu il ħsieb li xi hadd m'il uidnejn ta'l Ingiżi-

tur chixef il-bejta tagħha u carcarha il-Birgu biex tīgħi maħruka hajja bħal missierha. Iżda hu chien hobż u sicchina ma cull min chien hemm fil-Palazz u l-Iskof chien ijjħobbu daks id-daūl ta' ghajnejh billi ma chienx għadu ntebaħ b'il kerk ġajjen tiegħu. Chif sata jekun katt jecc stit tal-ħin kabel chien hemm jiċċaċċera magħhom, billi chien dieħel u tiereg donnu meċċuc, u ma sama b'xejn? Lankas biss ma riedha għall-ħajtu li tigri d'il gažiba u jiċċappas ismu magħha, hu li chien iġħodd ruhu magħhom bhala üieħed in'il acbar gheddeūna ta' daue li tżebi lu it-tuemmin nisrani. B'fixxla l-actar cbira hareg iż-żnet u il-lixxa u x-ħin babbtu u taru xi suffarelli lemaħi il-camra għarġu. Thaġġu adtar għaliex ma satax jiġi hemm x-ġara. F'Matteu ma sata jaħseb hażin katt għaliex dana billi kallu li chien bdeñ iż-ixxommu xi-ħażja niesu chien minn għalihi li ilu ma jires ħafna għand Żafira, għad li dana chien kiegħed iż-żmur f-hin ieħor biex ijcun jista jistgħalli mħabbitha bla csir ir-ras ta' ħadd. Mitluf f'demmu habat adtar kaunu iż-żnet u fl-ahħar il-lixxa kabdet. Fitteż fuks il-mejda, ra il-leħha ta'l gordi, gerfixhom u għarraf x'inhuma, hasse bħal carta taħt idu u ma tehem xejn b'dan collu għad li kalbu bdiet tferfer sitta sitta billi intebħa li f'dac collu chien hemm xi-ħażja għalihi imgha-ninga seūna. Dar ma'l camra collha donnu iljun go'l għażżeġ, jaħlef u jkarmiċ snien li jbażza sa chemm sabha taħt ġerka ta' sgejra. Hataħha daks li chiecu chienet xi-ħażja l-actar għażiż u x-egħiġha b'telfa li ma bħalha. Malli resak ħejjen il-mejda ħataf minnufiż il-carta, rekkha lejn ix-xemha u beda jakra. Tista taħseb, Pin, int, chif niżlu imsarnu cobba f'għarkubu meta sehem x-chienet dic il-praspura eherha. Xakk għarraf chiesa għalihi bħal ta'l meñnha għismu collu, u ħara li mesa ġibni raġa beda jakra biex jara sečča jecċi chienet xi-ħolma karrieka, xi-ħlieka ta' nchejjja jeu jecċi hux ta's-seu li dic iż-żaqgbura b'il guu chellha il-niċċi tost li tilgħeb b'dac il-mod chiefer nieħed m'il aktu Cavalieri ta' Franzia. Meta fela il-chitba seūna interba li chienet ta' Matteu billi Żafira ma chienet taf ticteb b'il franciż u għalhecc hasse bħal xakk ta' daūl li nebbablu moħħu. Haġġu intelha adtar b'il killa għaliex ra li ma chienx hemm li aċċejja u il-bluha ta' xbejja bla ghakal iż-żda chien hemm l-id u il-moħħ ta' bniedem mimmli għakal u dehen, il-ħabib, għal-ġieħna, tiegħu Matteu Falzun. Hass donnu tixjira mejt u żammu m'al hajt biex ma jinstabtx minn tulu meta sehem seūna chif daħku biex bl-icreħ u chif sabbtulu flusu ma' niċċi bi ciem l-actar aħrax. Il-eburija tiegħu, kalbu, ismu, ż-ghażiżu, collha f'dac il-ħin kalil nexxew id-demm, u għal-hecc fil-ħin li silex ix-xabla minn kaddu u ċċarrat b'il ponta tagħha salib fuk dic il-carta misħuta, niżel għa'r-rċopptejh kud-diemu, biesu b'il hrara collha u ħalef b'chemm sata jsib setgħa go kalbu li għandu jithallas minnhom it-tnejn—u bl-icreħ. Fer-rex b'dakka ta' xabla, li f'dac il-ħin xtiekha f'kalk Matteu u Żafira, dañc il-ħafna gordi m'al camra collha, tafa il-carta b'għafsa li tħixxexx għo hobbu, tefla id-daūl u hareg il-barra, b'għajnejh imberṛka u mitluta, b'ir-raghħa tiegħeb ma' ħalku, jonfo bħal barri, jirtogħod bħal hati kuddiem il-torċa, bla ma jaqt sejjjer iż-żmur jeu x-sejjjer jakbad jagħmel. Fejn iż-żiftixhom? fejn ijsibhom f'dac il-ħin li fih ma'l Mosta collha ma kontx tilmaħi ruh ħaħda biss barra?

«Ir-reżha ta'l-lejl bdiet tberridlu demmu u il-mixi, lejn Birchirċara, compli għiebu fit-fsiktu. Hass li billi jieħodha hecc

bi cbira ma sata jseñi xejn milli ġara u li jecc chienu jintebħu li cheddeū daks hecc ma chienux ħlief jogħxet actar b'id-dāħk. Għalhecc ħara li talla u nizzel ħafna baka mieghu in-nitsu li għandu jagħmel ta' b'ir-ruħu li ma ittieses xejn b'il biċċa, li għandu juri őiċċi b'ieħor ma' Matteu sa jieħodlu minn rasu fejn chienet inħbiż Żafira, u ħara jixlibom baxx baxx l-Iskof ħalli jmur fil-misraħ ta'l Birgu jitgħaxxak bihom jinħarku ħajja bħal ma chien ġara lil missierha Żażra. B'hecc ucoll chien ijbighed minn tukk cull ħsieb li hu katt ha seħem f'dac is-šeher u jinħabb actar mal-Iskof billi jarah kiegħed iż-żhabrec u jgħauwar biex jekkred l-gheddeu ta' t-tuemmin nisrani.

«Dana il-ħsieb għoġġu bla tarf u nasa' il-Birgu jitbissem b'it-tama li malli jisbah jitħażek leat leut lejn l-Imdina ħalli jsib li! Matteu biex ijcun jaf minn fommu feja chienet marret inħbiż die il-karrieka Żafira.

«Ried chiecu jorkod iż-żda ma sata bl-ebda mod jagħlak ghajnejn ma' ghajnejn, u katta għalhecc. Hejj collu jitkalleb u jinċi-x, ijtakka ta' cull ūahda id-dāħk x-ħin jilmat, kuddiem mohħu li Matteu u lil-Żafira imghannik iva flimchien iż-żda go nofs ħuġġiega li tħuħħax u li in-nar tagħha chien adtar kaunu minn ta'l imħabba tagħhom»....

Pinu, li sa dac il-ħin baka bla ma tniżżeen biex ma jifixxelx l-It-Tabib f'dac li chien kiegħed iż-żgħidlu, ma felaħx iż-żomm actar u f'il-ħin li ta dakka chenim felaħ fuks id-driegħ ta'l-pultruna u karmiċ snienu nfexx iż-żgħidlu:—

— «Kalb ta' tigra żamm chelmu!.... iż-żda għad iż-żgħiddi, tibżax, minn taħt idejja!»

It-Tabib sichek għaliex oisk adtar chien kiegħed jibża li xi darba De Saqueville jargħa jatiha ma' Rużanna u jara chit jargħa jagħmel biex iż-żgħarru minn ma'r-rigglejn. Ħalli jistgħallu b'im-ħabbiha hu.

Pinu fehem li Xara chien għejja u nħeddu ħafna b'it-tifxha ta' dac collu li kankal f'dic il-lejl. Kam għalhecc biex joħroġ għad li ma chellux il-kalb. It-Tabib, billi chien dalam seūna, kafel il-bieb ħara li chien sellimlu u kallu li l-aghda chel-lhom jiltakgħu għand ta' Falzun bħal dari biex iż-żgħidlu jisim-ghu il-ġraja sbiħ u glorjusi ta' pajejnsa u biex iż-żgħidlu il-bkija ta' dac li ried iż-żgħarru biex fuks Matteu u Żafira.

XLIV.

IL GRAN MASTRU DEL MONTE.

L-aghda ħara nofs inhār x-ħin il-Tabib Xara mar biex ijkatta siegħa żmien għand ta' Falzun sabhom f'xeuūjexa sħiħa. Marija u Rużanna chien għadhom chif telgħu b'Sidor minn San Paül-il-Bahar u collha mferfa chienet kiegħdin iż-żgħidlu lil Pinu Gauci, ħażja b'haġa, dac collu li chien ġara.

Tistgħu taħsbu chif baqgħu mixxruha Pinu u it-Tabib x-ħin semgħu dan u chemm tfetf'u meta raū li dac is-senzafidi ta' De Saqneville raġa għal dina id-darba ucoll helisha lixxa m'ix-xabla kalila ta' Ambrog Falzun. Gauci chien għadu shun tukk dac li chien sama il-lejl ta' kabel mirri tom Tomm Xara fuku u għal-hecc dic il-bxara ħażina niżlitlu morra tosso unction.

Iż-żda raċi chif għamlu u sabbruhom m'il aħjar li setgħu, u l-actar billi Ambrog baka San Paül-il-Bahar biex, ma' Ġużepp ta' Luka, jdur b'ħabibu Ġannicol. Sidor biss nesa colloxx mal-lajr u beda jitiegħeb f'nofs il-camra serhan għaliex kal li rahom jilagħbu ta'l Parata. It-Tabib biex iż-żgħarru minn tħalli kien ta' Patri Damjan, iż-żda Pinu ma halliha biex ma jgħajji għal-ġaxja u kien li sej-

jer ijcompli ftit hu ghaliex f'dic il ħabta chien chiber seūua u
ghalhecc chien jiftacar collox ħaġa b-ħaġa. It-Tabib kal iva għa'x
fēhem għala u f'il ġin li l-oħrajn ureuħ li sata jibda infexx
ijghid : —

— «Malli ghalak ghajnejh il kalbieni La Vallette žeūg Cavalieri kajjmu il ghalla ghal xulxin biex jilhku Gran Mastru flocu u daūna chienu Romegass u La Motta. Iżda it-tnejn bakghu b'xiber imnieher ghaliex il Cunsill hatar lil Priur ta' Capuña, Pietru Del Monte. Saret pirciessjoni minn Sant' Anglu għal S. Laürenz u hemm īara li ħalef li għandu jakdi dmiru seiūa, tcanta it-Te Deum. Dana ġara fit-23 t'Añjissu 1568. Jumejn īara ha, b'festa sabiha, il-ġisem ta' La Vallétt fuks il-Captana u īara li niżżlu f'Tai Pietà ghaddeu bih b'il processjoni m'il bieb ta'l Belt għall Cnisja ta'l Vittorja fejn disfнуh chif-chien xtak hu.

«Ix-xogħol ta'l Belt chien miexi ġmielu taħt it-triegħija ta' Ġlormu Cassar billi Laparelli chien mar fit f'pajjis. Meta raġa gie Laparelli beda il bini ta'd-djar tuk l-art li imbigħet irbghajnejn il kasba qnadrū u il-gebel chellhom jaktgħu m'il Mandragg. Ilex dana la jeun lest jumleuh b'il bahar u fih idha-hlu jistħennu ix-xōieni jecc jiġu xi darba it-Toroc għalina. Iżda billi il-hażra li sabu chienet żonkrija uisk il-ktegħ ta'l-gebel ma tcompliex u bdeñ jibnu fih ghall-fkar ucoll.

«Fl-1570 ġriet ix-xniha li Luccalì u il Gran Sinjur chienu kieghdin ijheju irnueħhom biex jaħbtu m'il ġdid għalina; iżda nara smajna li it-tir chien għal Cipru biex jaħtsuha mn'idnej il-Venezjani. Il-Gran Mastru bagħat ix-xüeni u ħafna suldati biex ijghin lil daūn u Laparelli mar magħbhom u miet f'Candja. Ix-xogħol ta'l Eelt baka fidejn Cassar li mexxih tajjeb nisk.

«X'xin ix-xüieni St: Anna u San Ĝuann chienu bejn Licata u Ĝirgenti, Luccalì ghamel ghalihom bl-icreh b'seba xüieni u għad li żammeu jebes chemm felhu u iċċarcar ġafna demm fl-ahħar chellhom jatu ruħhom b'mirbuha. Il Captana, li chienet fil-krib, kadlet chemm sejħet lejn Skallija u niżżiet in-nies tant bilgħi fl-art li bosta minnhom bakgħu mgharrka. Il General Saint Clement halla fukha ġarajh l-iżstandard ta' e-Religion iżda il malti kalbieni Michiel Calli, dahal kalb l-irsiera, katek bosta minnhom, u niżżlu l-art biex ma jħallix jaka f'idejn l-għeddeu, għad li f'it-taktiha baka miġrugh. Bakgħu bejn ir-siera u mejja tmienin Cavalier u Luccalì bagħat is-Sant'Anna b'rīgal lil Gran Sinjur. Saint Clement nidem u ried jmur ijsir e-remita f'Montserrat fi Spanja. Din il-bxara cherha nicbet lil cullhadd għaliex il-baħrin chien collha Maltin u minnħom ink-kerdu katib. Orland Magri li chien il-bdot u Nicol Scarmuri li chien l-argužin ta'l Captana għiebuhom Malta u geu imghallkin. Saint Clement biddel il-ħsieb u ġie Malta biex iħakkakha li ma chellux htija iżda il-poplu għamel għalihi b'il ġebel u chellhom ijtellghuh fuq siġġu b'il ġbula biex daħħlu Sant'Anġlu. Il Cavalieri neżzgħoh il-libsa u hadulu għidu collu u fuara li ġie maktul aż-żejt għis-siġmu barra n'il Ponot fi xcora biex rakkdu it-tixxix ebir li kam contra tieghu. Il «Padruna» hi u gejja minn Skallija careret urajha żenq xüieni tōroc u ġam-sin ir-sir u b'hecc compliet ittaffiet il-ghalja ta' kabel. Il-flus għal biu ta'l Belt ixxuttau għal-colloks u biex iħallsu in-nies bdeu ijdeu nbi sa'l fidid ta' S. Ĝuann. Dana il-ghali u tbixx-chil-ir-ras collu għejja e dejjak lil Gran Mastru li ma chellux l-istoncu xieret ta' La Vallette u għalhekk ried jmur jingħalak f'Monte Cassino biex jistrieh, iżda il-Papa ma ġallix.

«Tliet xuieni minn tagħna marru nghakdu ma'l flotta nisranija biex jaħbtu għa-Toroc li riedu jieħdu Cipru. B'kollox ingabru mitejn u erbatax il-xini taht il-haċma ta' Ĝanni d'Austria. It-Toroc chienu ga' rebhu Nicosija. Izda billi sem-ghu li il-flotta torċa ta' mitejn u ġamsin xini chienet f'L-

panto l-Insara riedu jmorru jaħbu għaliha ħalli jħarbtuha darba għal dejjem. F'is-sebgha ta' Ottubru il-takgħu u iċċi im-zaieč, u bdiet taktighha bejniethom li bħala katt. Il-Captana tagħna üakgħet ħara ftit taħt idejnej Lucciali, iżda nara tliet sieghat tkatil l-actar aħrax l-Insara reġgħu ħaduhielhom. Kañ-nen għalhecc klubhom u it-takbida klielet actar sa' chemm üaka mejjet Ali Baxa li chien ir-rajjes ta'l flotta ta-t-Toroc collha u għalhece daūna bdeū jaktgħu klubhom u jmorru minn taħt. Meta raū l-iandard nisrani jperper fuk ix-xini il-cbira tagħ-hom tilfu ħilithom għal collox u dendlu il-ghalla, u l-Insara rebħu b'hekk-dic l-imsemmija taktighha ta' Lepanto li rifset l-in-Nofs Kamar tant-bl-icreħ li minn daċċ iż-żmien ma sata jieħu ir-ruħ actar katt. Toroc bakgħu mejjtin għal tnejn u tlietin elf-ruħ; u fuk tliet elef oħra inġarru ir-siera. L-Insara tilfu sitt elef mejita u ħmistax il-elf bakgħu mięgrugħa. Il-prejjeżżeq li saru chienu cbar nisk *, fosthom fuk-mija u sebghin xini u żeng uled ta' Ali Baxa. Il-Papa Piju Hamsa b'il ferħa beda jagħmel il-festa ta'r-Rusarju fl-eñnel riadd t'Ottubru u żieč fil-Latanija l-*Auxilium Christianorum*. Ix-xuieni ta'l Ordni car-cru xi prejjes ucoll iż-żda in-nisa tagħna xeħru bla tarf billi il-biċċa il-cbira ta'l mejja chienu Maltin.

«Dauna l-imsejċna baħrin maltin chieni imħallsin b'il ībbu u għalhecc chieni jmorru jitkatlu fuk il-kalb fil-ħin li is-baħrin ta'x-xu eni ta'l corsa u fosthom ta' Paċċu Micciolo, malti u ta' Martin Muša, għandxi, m'hux biss chieni mħall-sin aħjar iż-żda chieni ucoll jieħdu sehem fil-prejjeż.»

— « U del Monte, katt ma haseb fihom? insiechen! »
staksiet Marija.

— «Il Gran Mastru» uiegibha Pinu «chellu kalbu tajjba hafna iżda flus fidejh ma chellux billi tkaxxu collha fil bini ta'l Belt. Iżda meta ra jolfsu ma' viċċu daūc il-hafna romol u l-tema, hass ta's-seju u ra chif għamel biex chiseb chemxa flus u kassamhielhom biex jitbelu.

«Billi chien imghadnex b'is-snin u il ghali, ghax chien laħħak tnejn u sebghin sena, t'is-27 ta' Jannar ta'l 1572 niet mi-bchi minn kullhadd ghaliex għalhem m'a chienx tajjeb ghall-hacma u ta' hila bħal ma chien il kalbieni La Vallette iżda chellu kalbu ħanina uisk u għalhecc għalak ghajnejh imbie-rek u mfahħar m'il poplu collu. Difnuh fil-Cnisja ta'l-Vittorja t-ill chien gie jokghod il-Belt f'il Palazz li chien bena fil-Pjazza San Ĝorg. Dam jaħchimna għal-tliet snin u nots. Uarajh laħħak Gran Mastru il-Grān Marexxall ta'l-Ordni, Fra Giovanni Le Vesque de la Cassiere, franciz»....

Haün daħal f'il camra fejn chien miġbura Patri Damjan u billi chien laħak seūna l-ahħar chelmiet, każ il-Pinu li suk dana il-Gran Mastru chien xtak ijsompli jgħid xi haġa hu billi chien jaf il-ġraja collha minn ghankudhom. Pinu ma kallux le u l-ohrajn ureħi li ferħu ucoll; iżda meta tarr-fu xi haġa b'il praspru li chienet ġrat f'il ghodu thaňuad għal collox u ma għarafx, b'it-tfixchila, x'jakbad ijjghid. Am-brogħ, haün il-lejl, x'hin chien mar ħuasslu sa'l Cunvent, chien tarrafu xi haġa u għalhecc kagħad kala klugħu u kabeż kabżha biex jaġa chif spiċċat il-biċċa. Biss ferah meta ra lil Sidor iitliegħeb fl-art bla mittieħes u meta gharr-fu li minn ta Falzun hadd ma chien ġralu xejn. Għalhecc billi kattgħu ftit ta'l hın seūna l-dana il-cliem il-ġraja ta' La Cassiere bakħru għal-l-aghħda u ma csir il-lejl ġaġru ma' Patri Damjan, biex ijjäasslu biċċa triek, Xara u Pinu Gauci, li ñara li telku gibdu lejn id-dar ta't-Tabib biex ijsompli, chif chien uiegħdu il-ġraja ta' nisħet ta'll imsejiena Żafira (Lissocta.)

* *Min iżrid jakra f'it-tul fuk il famusa battalja ta' Le-panto għandu jid-dar il manuscritt ta' Mons: Imbroll li hemm f'il Biblioteca Pubblica.*

St. PAUL'S INSTITUTE
28^a, Strada St. Ursola — Valletta.

Dana l'Istitut, imüakkaf m'is-Sur Cesareo fl-1878, u minn ùara il meüt tieghu riformat u dirett mir-Reverendu Dun Ġuann Gauci, M.A., DD., meghjun minn Dun Ġusepp Darmanin B. Lit., DD., Surmast fis-Siminjarju, u spinn sitt Surmastrijet oħra seculari, biex jipprepara tħal għal-Liceo, għa's-Seminarju u għad-Dockyard, raġa fetah, ùara il vaganz, fl'4 ta' Settembru li aċċa fih.

Dauc il-genituri illi jixtieku jdaħħlu l-puiiedhom f'dan l-Istitut huma mitlubin li jieħduhom fil-ghodu m'id-9 sa nofs iħbar.

Xijsir f'dan l'Istitut juru biċ-ċar ir-risultati sbjeħ li chellu fl-ahhar esamijiet ta'l-Liceo fejn m'il ghaxra li ippresenta għad-deu tunienja b'punti għoljin haġna.

Aħna billi nafu chemm hi cbira il-ħila ta's-Surmastrijet li hemm ijgħallmu nirraccorda u b'kalbna collha.

SNIEN! SNIEN! SNIEN!

Il-Chirurgu-Dentista Alfonso Urso javża lill clientela tieghu li biex ijcun jista jakdiha ahjar minn Rħal Ġdid niżel jokghod il-Belt, fil-Strada Stretta Nu. 156, cantuniera ma' Strada San Giovanni u fejn hu armat b'coll xorta ta' ghodda moderni u m'il ahjar biex ijcun jista jagħmel bridge u crown work, u xogħol fuks il-metal chif iż-żni u bi-prezzijiet moderati tasseu.

Sejjjer Johrog'

**IR-RUH NISRANIJA
 KUDDIEM GESU' SACRAMENTAT
 SIEGHAT TA' ADORAZJONI
 TA'L
 CAN: TEOL: LUIGI VELLA, O.O.**

T A G H A U D E X .

Dina l-euñel taksima ta' dana il-ctieb tant sabiħ u meħtieg għal min iż-żid ijsalva ruhu sejja toħroġ għa't-tieni darba billi l-euñel hargħa infatset fi żmien kasir, għad li minnha chien ġie stampat għaddi cbir ta' copji. Billi ħafna talbu lill imfaħħar chittieb b'il mali Can: Vella dana thajjar jigbor l-imsieħbin biex jecc ijsib b'iż-żejjed jarda johroġha. Ma dac li chien fi kabel bi īsiebu jżid xi ħaq' oħra. Jeun ijkum XELIN U ERBA SOLDI mal cunsin ja u għal min ma jecun imsieħeb aktar. Il-legat u indur xelin u ghaxar soldi. Min jissieħeb fi tħażx il-copja jieħu uħda oħra b'xejn.

Min iż-żid jissieħeb jista jiddeeb u coll lili ġej Can: Vella, Strada Sabina, Città Vittoria Għaūdex. Dana il-ctieb ta' chittieb tant gharef nirraccanda uħlu b'kalbi collha.

Min iż-żid jixtri macna ta't-thin u ta'l-ghażin moderna uso Napoli jmur fejn hi kieghda, Strada Reale, No. 10, f'Haż-Żebbug.

**TÈTTA CEYLON
 'MARAVILLA'**

**IPPREMJAT B'GHAXAR MIDALJI
 TAD-DEHEB**

GHAL

**KAUUA IT-TOGHMA U IS-SAFĀ TIEGHU
 JINBLEGH 1s. 8d. & 1s. 10d. IR-RATAL**

GHAND L'AGENTI F'MALTA

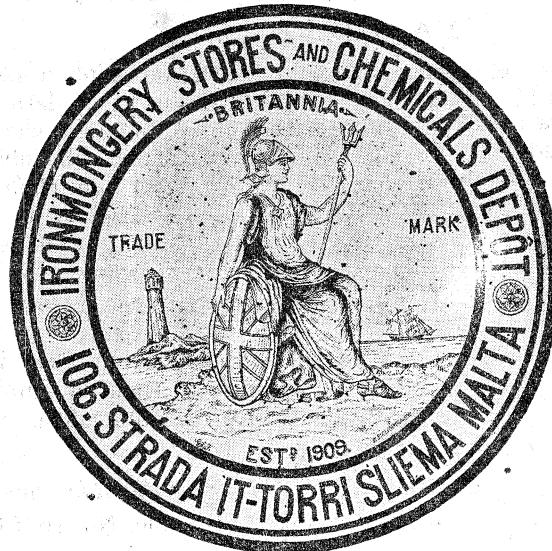
**C. CAMILLERI & SONS
 50 u 51 Strada Mercanti il-Belt
 CAMPJUNI TA DAN IT-TE' JINTGHATAU B'XEJN.**

BRITANNIA

STABILIMENT G'DID

Ta' Ferramenti, Ghodod, Huejjeg ta'
Chimica u Fotografja, Zebgha, &c.

BRITANNIA

INJAM

ta'l ahmar, ta'l abjat, u ta'l eauba.
Collox m'il irhas u m'il ahjar.

BRITANNIA

Biex tinxammu b'sahhitcom

IPPURIFICAU
BIDDLU
u SAHH'HU
DEM COM
BID

DEPURATIV
RICHELET

Daūc collha li jridu jiecurau rüieħhom u jinżammu dejjem b'sahhitom minnghajr ma jinhakru b'coll xorta ta' mardijiet għandhom jieħdu DARBEJN jeñi TLIETA fis-sena minn din il-medicina DEPURATIV RICHELET li jista jingieb minn għand dan is-sinjur:

Monsieur L. RICHELET, 13, rue Gambetta, SEDAN (Franzia).

Haū Malta jiaxtara minn għand **L-Ispizzjar Alfredu Cumbo** ta' Strada Rjali, 26. Il Belt.

In-“Nahla” tistampa ruhha il-İstamperija “EMPIRE PRESS” ta’s-Sur Critien, il-Furjana.

Min hu marid id-ANEMJA (fakar ta'd-demm) u jrid ijjiek F'GHOKXRIN ġurnata jiehu

**L'ELIXIR
TA' S. VINCENS DE PAOLI**

Is-Sur G. Muscat ūara għaxar snin ugiegħ ta' ras kañu bla ma sata jsejku b'xejn ma t-tielet flix-xun ghaddieli collo. Is-Sur Rinaldo Perini ucoll fejjak libnu, ma t-tieni flix-xun, miex anemija kañu ja. Dañna is-sinjuri ucoll li sejrin insemnu ippruva u tukhom stess jeu fuk xi ħadd ieħor u harġu jiftaħru: Dr. Edward L. Vella; Dr. Paolo Sammut (Sliema); Prof. Dr. C. Sammut; Prof. Dr. G. C. Galea; Farm. C. Arpa; Farm. G. Gili; Prof. Dr. S. Grech; Onor. Dr. A. Pullicino; Dr. L. Albanese; Negte: G. Tagliaferro; G. Sultana; Ant: Diacono; Avv: Francesco Cardona u hafna oħrajn.

Jinbigh fl-ispiżzerija ta't-Tabib

FABRIZ BORG.—Il Belt.
267, STRADA REALE.

IS-SUR RAFF: BONELLO

TA' STRADA LEVANTE, 131, IL BELT

(Hdejn il-Cnisja ta' Sta. Lucija)

għandu għal bejh cull xorta ta' tgiegħ, zebgħa, żjut, imsiemer, għodod, ġnejjeg, ta's-Sanità, ta' gass, fornimenti ta't-tuebta lampi ta'l p-trolju li jixilgħu b'il matel b'daūl kañu u sabiħ uisk u hafna tgħejjeg oħra bħal daūn ta'l aħjar q'qalit u bi prezzijiet m'il orħos. Ippruva biex tarač chif toħorgu cumenti sgur.

MIN IJRID IJNADDAF IR-RAM JEŪ METALLI Oħra Bi RHIS HAFNA, B'LUSTRU M'IL ISBAH U MINN GHAJR EBDA PERICOLU TA' HRUK GHALIEX MA FIHX NAFTA BHAL L-OHRAJN NIRRAC-COMANDALU IL

METAL POLISH “PHONIX”

LI JINBIGH GHAND L-ISPIZZJAR ALFREDU CUMBO TA' STRADA REALE, KUDDIEM IL CLUB, IL BELT, GHALIEX META IPPRUVĀJTU SIBTU TAJJEB TASSEŪ, IRHIS U BLA PERICOLU LI TISTGHU TINHARKU BIH.

IS-SECLU TA' N-NEVRA.

Hecc sejjah is-seclu tagħna il-għaref Prof. u Senatur Mantegazza, u b'ir-raġum collu għaliex il-lum ma haġġi hadd li ma hux mabsus b'in-nervi u l-aqtar b'ii miskuta

NEVRASTENIJA

li kieghda iġġorr nies il-Manicomju gozz, gozz. Għalhekk l-aħjar toħha kieghdin jithabtu biex ijsibu cura sejūn għal dina il-marda għaliex tċun ta' gid bla tarxi. Hafna ippruva iż-żda hadd ma irnexxa daks il-ġħaref u imfahhar

Prof. DE GIOVANNI ta' PADOVA.

Li ħara studju cbir sab il-famus

ANTINEVROTIKU

li kieghed iż-żejjak jeu jaġħmel il-gid li il-coll minn južaħ.

F'Malta dan ijbighu

I-Ispizzjar ALFREDU CUMBO

TA' STRADA RJALI, TA'L BELT

IPPRUVA U GHALIEX MA JIBBIELCOMX !